

การพัฒนาภาคการผลิตข้าวในประเทศเวียดนาม

Developments of the Rice Sector in Vietnam

อรวรรณ ศรีโสพนันท์,¹ ทัดพิชา เจริญรัตน์^{2*}

Orawan Srisompun,¹ Thatpicha Jarernrat^{2*}

Received: 20 March 2013 ; Accepted: 5 June 2013

บทคัดย่อ

พืชชนิดแรกที่ปลูกในเวียดนามคือข้าวและต่อมารัฐบาลเริ่มให้ความสำคัญกับการเพาะปลูกข้าวมากขึ้น โดยเริ่มจากการพัฒนาระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั่วประเทศ การพัฒนาพันธุ์ข้าวไม่ไวต่อช่วงแสง ที่ให้ผลผลิตสูงเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ทำให้ปัจจุบันผลผลิตข้าวของเวียดนามสูงถึง 893 กิโลกรัมต่อไร่ หรือสูงกว่าไทยประมาณเท่าตัว ส่งผลให้เวียดนามสามารถส่งออกข้าวได้เป็นอันดับสองของโลก และรัฐบาลมีนโยบายลดต้นทุนการผลิตทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มกำไรจากการขายข้าวได้ ส่งผลให้ระดับประสิทธิภาพในการผลิตข้าวของเวียดนามสูงขึ้นตามลำดับและสูงกว่าประเทศไทย แต่เวียดนามยังคงประสบปัญหาอีกหลายด้าน ที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตข้าวของประเทศ พันธุ์ข้าวที่ปลูกมีคุณภาพต่ำ ปัจจุบันรัฐบาลเวียดนามได้วางแผนทางในการพัฒนาการผลิตข้าวเพื่อให้มีความทันสมัยและมีคุณภาพ โดยมีนโยบายการสร้างคลังและไซโลเก็บข้าวที่ได้มาตรฐาน และการทำความร่วมมือด้านข้าวกับต่างประเทศ จึงทำให้ภาคการผลิตข้าวของเวียดนามมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ข้าว การผลิตข้าว เวียดนาม

Abstract

The first type of plant grown in the area called Vietnam was rice. Subsequently, the Vietnamese government began to recognize the importance of rice and developed irrigation systems to cover the rice cultivated areas throughout the country. They Developed the non - photo sensitivity rice varieties which has a higher yield performance, in response to market demands, Vietnam's rice yield increased to 893 kilograms per Rai - higher than Thailand's rice yield by a twofold amount. As a result, Vietnam was able to export rice in large amounts until it ranked second in countries exporting rice worldwide. In addition, the government also had a policy to decrease production costs and increase profit. These factors enhanced the production efficiency of Vietnam's rice sector until its efficiency factor was higher than that of Thailand's. However, Vietnam still faces several problems with the country's rice production. One of the more serious problems is the prolific distribution of rice diseases and insect pests that seem to increase every year. The country also suffers from low quality rice varieties. Currently, the Vietnamese government is formulating guidelines to modernize and increase rice production by setting a policy of developing quality rice warehouses and rice silo construction. The guidelines also include a plan of rice production cooperation with other countries. As a result, it is expected that Vietnamese rice production will continue on the path of development.

Keywords: rice, rice production, Vietnam.

¹ อาจารย์, ² นิสิตปริญญาโท, ภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

¹ Lecturer, ² Master degree student, Department of Agricultural Technology, Faculty of Technology, Mahasarakham University, Knatarawichai District Mahasarakham 44150 Thailand.

* Corresponding author: Orawan Srisompun, Department of Agricultural Technology, Faculty of Technology, Mahasarakham University, Knatarawichai District Mahasarakham 44150, Thailand. Email: Orawan.msu@gmail.com

บทนำ

เวียดนามให้ความสำคัญกับการเพาะปลูกข้าวมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพื้นที่เพาะปลูกข้าวในอดีตส่วนใหญ่อยู่บริเวณเขาหรือหุบเขา สำหรับการทำนาของคนเวียดนามสมัยนั้นเริ่มจากการเผาป่าเพื่อหาพื้นที่เพาะปลูก และใช้แรงงานจากคนเป็นหลัก ต่อมาเริ่มมีการพัฒนารูปแบบของการเพาะปลูกข้าวมากขึ้น เริ่มนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเพาะปลูกข้าวตั้งแต่ช่วงกลางศตวรรษที่ 19-20 ซึ่งเป็นช่วงที่เวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสและประเทศพันธมิตรนำเทคโนโลยีหลายอย่างเข้ามาใช้พัฒนาการเพาะปลูกข้าวโดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตข้าวให้สูงขึ้น นอกจากนี้เวียดนามจะให้ความสำคัญกับการขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวและเพิ่มผลผลิตต่อไร่แล้วเวียดนามยังให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการระบบชลประทานเป็นอย่างมาก ปัจจุบันเวียดนามขยายระบบชลประทานเข้าไปในพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 85¹ ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด ซึ่งเวียดนามมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวประมาณ 47.5 ล้านไร่ โดยเป็นประเทศที่มีพื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุดเป็นอันดับ 6 ของโลก รองจากประเทศไทยที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมดประมาณ 67 ล้านไร่ หรืออันดับ 5 ของโลก²

เวียดนามมีการเพาะปลูกข้าวในทุกภูมิภาคของประเทศ โดยบริเวณที่มีการเพาะปลูกข้าวมากที่สุด คือ บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในภาคใต้ รองลงมาเป็นบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง ในภาคเหนือ และบริเวณที่ราบลุ่มชายฝั่งในภาคกลาง เวียดนามสามารถเพาะปลูกข้าวได้ 3 ฤดูกาลเพาะปลูกต่อปี มีผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 893 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งสูงเป็นอันดับ 4 ของเอเชีย รองจากเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น จีน และสูงเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน ในขณะที่ไทยผลิตได้ 447 กิโลกรัมต่อไร่³ นอกจากผลิตข้าวได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มากที่สุดในอาเซียนแล้ว ในเวียดนามยังใช้ต้นทุนการผลิตข้าวต่ำกว่าการผลิตข้าวของไทย สาเหตุสำคัญเพราะนโยบายของรัฐบาลเวียดนามที่มีนโยบายสำคัญในการพัฒนาการผลิตข้าวคือ 3 ลด 3 เพิ่ม คือ ลดปริมาณเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสม ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และลดการใช้ยาปราบศัตรูพืช โดยเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพ และเพิ่มกำไร ซึ่งจากนโยบายดังกล่าวทำให้ชาวนาเวียดนามมีกำไรเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 15-20 และมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 5

ดังนั้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เวียดนามจึงเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก และสามารถส่งออกข้าวได้มากเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากอินเดียในปี 2555 โดยสามารถส่งออกข้าวสารได้ประมาณ 7.7 ล้านตัน และส่งออกมากกว่าไทยประมาณ 1.2 ล้านตัน⁴ เนื่องจากราคาข้าว

ของเวียดนามถูกกว่าประเทศคู่แข่งอื่นๆ มีปริมาณการผลิตที่ตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อ และปัจจุบันกลุ่มประเทศในอาเซียนก็เริ่มหันมาบริโภคข้าวที่มีราคาถูกมากขึ้น ซึ่งการส่งออกข้าวของเวียดนามส่วนใหญ่เป็นตลาดในอาเซียน อย่างไรก็ตามเวียดนามยังคงประสบปัญหาอีกหลายด้าน ที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตข้าวของประเทศ เช่น ตามสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศเวียดนามที่ต้องประสบกับพายุและน้ำท่วมทุกปี, พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรนิยมปลูกในประเทศส่วนใหญ่ยังเป็นข้าวที่มีคุณภาพต่ำ, เวียดนามยังขาดแคลนคิ่งและไซโลเก็บข้าว และพื้นที่ปลูกข้าวของเวียดนามในอนาคตมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ดังนั้นรัฐบาลเวียดนามจึงจัดทำยุทธศาสตร์พัฒนาการเกษตรชนบทปี 2554-2563 โดยการผลิตข้าวนั้นเวียดนามมีเป้าหมายจะพัฒนาระบบวิธีการผลิตข้าวให้ทันสมัยสามารถผลิตข้าวได้ปริมาณมากขึ้น และผลิตข้าวที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับประเทศ อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในการส่งออกข้าวในอนาคต¹ และนับตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2558 อาเซียนจะรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ที่กำหนดให้มีการลดภาษีสินค้าเกือบทุกชนิดเป็นศูนย์ ย่อมทำให้การส่งออกข้าวในตลาดอาเซียนมีการแข่งขันที่เข้มข้นมากขึ้น

บทความนี้จึงต้องการนำเสนอสถานการณ์การผลิตข้าวของประเทศเวียดนามทั้งด้านพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตแบบแผนการเพาะปลูก และต้นทุนการผลิตข้าวในพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญ รวมทั้งการวิเคราะห์นโยบาย และความสามารถในการแข่งขันในตลาดส่งออกข้าวของเวียดนาม เพื่อเป็นการเรียนรู้การพัฒนากระบวนการผลิตข้าวของประเทศเวียดนามในช่วงเวลาที่ผ่านมา และเป็นแนวทางการพัฒนาการผลิต การตลาด และนโยบายข้าวของประเทศไทย เพื่อรองรับการรวมตัวของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่จะถึงในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า

ข้อมูลพื้นฐานของประเทศเวียดนาม

เวียดนามมีชื่อเป็นทางการว่า “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” มีพื้นที่ประมาณ 331,689 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2 ใน 3 ของประเทศไทย เรียงเป็นรูปตัว S ทิศเหนือติดกับประเทศจีน ทิศตะวันตกติดกับประเทศลาว ทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดกับประเทศกัมพูชา และอ่าวไทย ทิศตะวันออกมีชายฝั่งทะเลยาวติดกับทะเลจีนใต้ พื้นที่ประมาณ 3 ใน 4 ของเวียดนาม ประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ นอกนั้นเป็นไหล่เขาและหมู่เกาะต่าง ๆ นับพันเกาะเรียงรายตั้งแต่อ่าวตังเกี๋ยไปจนถึงอ่าวไทย นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญสองแห่งคือ ที่ราบลุ่มแม่น้ำแดง (Red river delta) ทางภาคเหนือ และ

ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง (Mekong river delta) ทางทิศใต้ เวียดนาม เป็นประเทศที่มีพื้นที่แคบแต่มีความยาวมาก ทำให้ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศค่อนข้างแตกต่างกัน

ส่วนการปกครองนั้นแบ่งออกเป็น 59 จังหวัด และ 5 นคร ได้แก่ กรุงฮานอย นครโฮฟอง นครดานัง นครโฮจิมินห์ และนครเกิ่นเทอ มีประชากรทั้งหมดประมาณ 87.3 ล้านคน ซึ่งสูงเป็นอันดับสามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นอันดับ 13 ของโลก มีกำลังแรงงานมากถึง 47.41 ล้านคน และประชากรเวียดนามนั้นมีอัตราการรู้หนังสือสูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยคาดว่าจะมีประมาณร้อยละ 94 ของประชากรทั้งหมดในประเทศ ซึ่งการศึกษาภาคบังคับของเวียดนามนั้นมีคุณภาพเทียบเท่ากับมาตรฐานสากล

ในด้านของเศรษฐกิจเวียดนามมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ประมาณ 104.6 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2553 ภาคเกษตรมีสัดส่วนร้อยละ 21 ของ GDP ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและการก่อสร้าง และภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ 41 และร้อยละ 38 ของ GDP ตามลำดับ นโยบายเศรษฐกิจการค้าของเวียดนามยังคงเป็นไปในทิศทางเดิมเน้นจากการปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคมตามนโยบาย “โดย เหมย” เมื่อกว่า 20 ปีที่แล้ว ดังจะเห็นได้จากเป้าหมายและทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี 2549-2553 ข้อหนึ่งที่ระบุให้สร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจการตลาดแบบสังคมนิยมเพื่อก้าวสู่ความเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาและทันสมัยภายในปี 2563 เวียดนามมีการปรับตัวให้เข้ากับระบบเศรษฐกิจแบบเสรีของโลก ทำให้เศรษฐกิจของเวียดนามมีการเจริญเติบโตและมีรูปแบบที่เป็นสากลอย่างมาก การเข้าเป็นสมาชิกของ WTO ทำให้เวียดนามต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบกฎหมาย ตลอดจนกลไกภาครัฐ เพื่อเปิดตลาดสินค้าภาคบริการและการลงทุนในประเทศให้กับประเทศสมาชิก WTO⁹

พื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่

การพัฒนาและส่งเสริมการเพาะปลูกข้าวของเวียดนามในยุคแรกๆ ที่เห็นได้ชัดและเป็นรูปธรรม คือ ในช่วงศตวรรษที่ 15 สมัยที่กษัตริย์ลีไท่โต ขึ้นครองราชย์ ในตอนนั้นพระองค์มีนโยบายส่งเสริมด้านการเกษตรโดยเฉพาะการขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าว ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเพิ่มการผลิตข้าวให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของคนในประเทศ และเพิ่มสินทรัพย์ให้กับประเทศ ซึ่งทำให้พื้นที่ปลูกข้าวในขณะนั้นขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่วนสาเหตุการส่งเสริมให้ปลูกข้าวมากกว่าพืชชนิดอื่น เพราะข้าวเป็นอาหารหลักของชาวเวียดนาม อีกทั้งเป็นพืชที่สามารถปลูกได้ทั้งในที่ลุ่ม ที่ดอน หรือแม้กระทั่ง

บนภูเขา ทนต่อสภาพอากาศหนาว อากาศแห้งแล้ง และสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งปัจจุบันเวียดนามมีการเพาะปลูกข้าวในทุกภูมิภาคของประเทศ โดยบริเวณที่มีการปลูกข้าวมากที่สุด คือ บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในภาคใต้ ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวประมาณ 25 ล้านไร่ รองลงมาบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 11.1 ล้านไร่ และบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดงในภาคเหนือ มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวทั้งหมด 8.1 ล้านไร่ ส่วนบริเวณชายฝั่งภาคกลางตอนบน มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 4.3 ล้านไร่ บริเวณชายฝั่งภาคกลางตอนล่าง มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 2.5 ล้านไร่ และบริเวณที่ราบสูงภาคกลาง มีพื้นที่เพาะปลูกข้าว 6.2 แสนไร่¹

อย่างไรก็ตามหากมองแนวโน้มของพื้นที่ปลูกข้าวของเวียดนามในช่วง 10 ปี (2546-2555) จะพบว่า พื้นที่เพาะปลูกข้าวไม่ได้เพิ่มสูงขึ้นมากนัก โดยพื้นที่ปลูกข้าวต่ำสุดประมาณ 45.02 ล้านไร่ และสูงสุดประมาณ 47.50 ล้านไร่ ในปี 2555 มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวเฉลี่ยประมาณ 46.25 ล้านไร่ แต่ถ้าหากพิจารณาจากแนวโน้มในอดีต และศักยภาพในการผลิตแต่ละปีเวียดนามสามารถผลิตข้าวเปลือกได้เฉลี่ยประมาณ 23.85 ล้านตันต่อปี และยังพบว่ามีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี และในปี 2555 เวียดนามสามารถผลิตข้าวเปลือกมากถึง 26.50 ล้านตัน นับว่าเป็นปีที่เวียดนามสามารถผลิตข้าวมากที่สุดในประวัติศาสตร์ เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพิ่มขึ้นจากราคาที่สูงขึ้น หากมองในแง่ของผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 797 กิโลกรัมต่อไร่ในปี 2550 เป็น 893 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2555 ซึ่งจะเห็นว่าเวียดนามมีผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่สูงมาก และอยู่ในอันดับ 1 ใน 10 ของโลก สำหรับในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น เวียดนามมีผลผลิตข้าวสูงที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่กับไทย จะพบว่า ผลผลิตข้าวเฉลี่ยของเวียดนามสูงกว่าไทยประมาณ 1 เท่าตัว ซึ่งไทยมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพียง 447 กิโลกรัมต่อไร่² (Table 1)

ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาผลผลิตข้าวส่วนใหญ่ของเวียดนามจะใช้บริโภคภายในประเทศถึงร้อยละ 73.76 และสูงสุดถึง 82.56 หรือประมาณ 19.40 ล้านตันต่อปี ของผลผลิตข้าวทั้งหมดที่ผลิตได้ เนื่องจากมีจำนวนประชากรทั้งหมดถึง 87.3 ล้านคน และประชากรร้อยละ 60 เป็นประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน เพื่อรักษาความมั่นคงทางอาหารของประเทศ เวียดนามจึงมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวและกรรมวิธีในการเพาะปลูก ส่งเสริมการเพิ่มคุณภาพและลดต้นทุนการผลิต เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการผลิตข้าววางแผนผังพื้นที่สำหรับปลูกข้าวโดยเฉพาะพื้นที่เหมาะสม

สำหรับฤดูกาลที่สามารถผลิตข้าวได้มากที่สุด คือ ช่วงปลายฤดูหนาว ซึ่งเกษตรกรจะสามารถเก็บเกี่ยวข้าวที่ปลูกได้ในเดือนมีนาคม – เมษายน มีปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกเฉลี่ยประมาณ 17.1 ล้านตันต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 48.10 ของปริมาณผลผลิตข้าวทั้งหมดในประเทศและมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 2.02 ต่อปี ผลผลิตข้าวส่วนใหญ่ในช่วงฤดูกาลนี้จะนำออกสู่ตลาดโลก ส่วนในฤดูกาลผลิตข้าวในฤดูกาลอื่นๆ จะถูกเก็บไว้

บริโภคภายในประเทศ¹⁵ (Table 2) รองลงมาเป็นฤดูร้อน ผลิตได้เฉลี่ยประมาณ 9.9 ล้านตันต่อปี โดยคิดเป็นร้อยละ 27.76 ของปริมาณผลผลิตข้าวทั้งหมดในประเทศและพบว่ามีการขยายตัวมากที่สุด โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3.36 ต่อปี และฤดูหนาว ผลิตได้เฉลี่ยประมาณ 8.6 ล้านตันต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 24.15 ของปริมาณผลผลิตข้าวทั้งหมดในประเทศ และมีการขยายตัวน้อยที่สุด โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 0.95 ต่อปี¹

Table 1 Planted area, yield and average yield of rice production in Vietnam, 2546-2555

Year	Planted area (Million rai)	Growth (%)	Yield (Million ton)	Growth (%)	Average yield (kg. per rai)	Consumption	
						(Million ton)	%
2546	46.64	-	21.53	-	-	17.45	81.04
2547	46.68	0.08	22.08	2.55	-	18.23	82.56
2548	46.56	-0.25	22.72	2.89	-	17.60	77.46
2549	45.71	-1.82	22.77	0.22	-	18.39	80.76
2550	45.02	-1.50	22.92	0.65	797	18.78	81.93
2551	46.33	2.90	24.37	6.32	808	19.40	79.60
2552	45.95	-0.82	24.39	0.08	848	19.00	77.90
2553	45.81	-0.30	24.99	2.46	846	19.15	76.63
2554	46.36	1.20	26.30	5.24	862	19.40	73.76
2555	47.50	2.45	26.50	0.76	893	-	-
Average	46.25	0.21	23.85	2.53	842	18.60	79.07

Source: USDA, 2555

Table 2 Rice yield performance classify by crop season in Vietnam, 2543-2552

Year	Winter – Spring (November - March)			Summer – Fall (April - September)			Winter (July- November)		
	(Million Ton)	Growth (%)	% total area	(Million Ton)	Growth (%)	% total area	(Million Ton)	Growth (%)	% total area
2543	15.60	-	48.00	8.6	-	26.46	8.3	-	25.54
2544	15.50	-0.64	48.29	8.3	-3.48	25.86	8.3	0	25.86
2545	16.70	7.74	48.55	9.2	10.84	26.74	8.5	2.40	24.71
2546	16.80	0.59	48.70	9.4	2.17	27.25	8.3	-2.40	24.06
2547	17.10	1.78	47.37	10.4	10.63	28.81	8.6	3.61	23.82
2548	17.30	1.16	48.32	10.4	0	29.05	8.1	-5.81	22.63
2549	17.60	1.73	49.03	9.7	-6.73	27.02	8.6	6.17	23.96
2550	17.00	-3.40	47.35	10.1	4.12	28.13	8.8	2.32	24.51
2551	18.30	7.10	47.29	11.4	12.87	29.46	9.0	2.27	23.26
2552	18.70	2.18	48.07	11.2	-1.75	28.79	9.0	0	23.14
Average	17.10	2.02	48.10	9.9	3.36	27.76	8.6	0.95	24.15

Source: Adapted from Atts, 2554

แบบแผนการผลิต

วิธีการเพาะปลูกและการใช้แรงงาน

เวียดนามสามารถปลูกข้าวได้ 3 ช่วงฤดู คือ ปลายฤดูหนาว (พฤศจิกายน-มีนาคม) ฤดูร้อน (เมษายน-กันยายน) และต้นฤดูหนาว (กรกฎาคม-พฤศจิกายน) โดยกระบวนการเพาะปลูกข้าวจะเริ่มจากเกษตรกรจะเตรียมดินด้วยตนเองโดยใช้เครื่องจักร ซึ่งส่วนใหญ่จะนิยมใช้รถไถสี่ล้อเล็กที่เข้ามาจากสหกรณ์การเกษตร แต่เกษตรกรต้องเติมน้ำมันเอง หรือจ้างแรงงานเครื่องจักร ค่าจ้างจะจ่ายหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว ส่วนขั้นตอนการปลูกข้าวนั้นเกษตรกรเวียดนามจะนิยมทำนาดำมากกว่านาหว่าน เพราะเวียดนามมีแหล่งน้ำชลประทานมากถึงร้อยละ 85¹² ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด และมีบางพื้นที่มีการทำนาหยอด โดยใช้เครื่องหยอดเมล็ดที่เกษตรกรทำขึ้นเอง สำหรับพันธุ์ข้าวเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ข้าวที่เก็บไว้ใช้เองนำมาเพาะปลูก โดยปัจจุบันนิยมใช้เครื่องปักดำจึงทำให้ประหยัดทั้งเวลาและค่าจ้างแรงงานคน ในช่วงการเจริญเติบโตของข้าวเกษตรกรจะดูแลบำรุงต้นข้าวโดยใช้ปุ๋ยเคมี และใช้สารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูข้าวและวัชพืช สำหรับการเก็บเกี่ยวข้าวจะใช้เครื่องเก็บเกี่ยวขนาดใหญ่จึงทำให้เกษตรกรเวียดนามลดต้นทุนลงได้มาก

พื้นที่ส่วนใหญ่ของเวียดนามเป็นภูเขา จึงมีพื้นที่ปลูกข้าวเพียง 47.5 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 23 ของพื้นที่ทั้งหมด ในขณะที่จำนวนประชากรมากส่งผลให้พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีขนาดเล็กเพียง 6.25 ไร่ต่อครัวเรือน¹¹ โดยข้าวส่วนใหญ่ที่ปลูกในเวียดนามเป็นข้าวพันธุ์ใหม่ที่ไม่ไวต่อช่วงแสง อายุของข้าวเฉลี่ยประมาณ 95 วัน เกษตรกรในเวียดนามจึงสามารถปลูกข้าวได้ประมาณ 3 ครั้งต่อปี ยกเว้นในพื้นที่น้ำที่ท่วมถึงจะปลูกได้เพียง 2 ครั้งต่อปี ดังนั้นปัญหาที่สำคัญในการเพาะปลูกข้าวของเวียดนามเกิดจากเกษตรกรแต่ละครัวเรือนมีพื้นที่ทำนาขนาดเล็ก และแต่ละครัวเรือนทำนาไม่พร้อมกัน การทำนาไม่พร้อมกันจะไม่สามารถตัดวงจรชีวิตของศัตรูข้าวได้ ทำให้ศัตรูข้าวระบาดเพิ่มมากขึ้นทุกปี การใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมทำให้ศัตรูพืชเกิดความต้านทานสารเคมี เกษตรกรต้องใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี การใช้พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรเก็บไว้เองหลายฤดูติดต่อกันทำให้ข้าวคุณภาพไม่ดีเกิดปัญหาข้าวกลายพันธุ์ รวมทั้งการใช้ปุ๋ยที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ดินเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้นกระทรวงเกษตรและพัฒนามชนบทของเวียดนามได้ปฏิวัติการทำนาแบบใหม่มาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาส่งเสริมการผลิตข้าวแบบครบวงจร โดยความร่วมมือจาก 4 ภาคส่วน ได้แก่ 1) หน่วยงานภาครัฐ คือ สถาบันวิจัยการอารักขาพืช 2) อาสาสมัคร ซึ่งประกอบด้วยนักวิจัยและนักวิทยาศาสตร์จาก

มหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) บริษัทอันยางอารักขาพืช และ 4) เกษตรกร หรือชาวนา โดยหลักการของการพัฒนารูปแบบการทำนาแบบนี้หรือเรียกว่า “การปฏิวัติระบบการทำนาของประเทศ”¹⁴ เกษตรกรในโครงการทั้งหมดจะต้องทำนาพร้อมกัน ใช้พันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี ด้านทานโรคและแมลง และพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรปลูกต้องเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ผลของการทำนาพร้อมกัน ได้แก่ ปัญหาเรื่องโรคแมลงลดการใช้สารเคมี และปุ๋ยเคมี เพิ่มคุณภาพข้าวให้ระดับพรีเมียมเกรดเพื่อการส่งออกไปยังตลาดสหภาพยุโรปและอเมริกาเพื่อการแข่งขันในตลาดข้าวคุณภาพดีของประเทศไทย

กรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน

เวียดนามมีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ทางตอนเหนือและใต้ ซึ่งสภาพความอุดมสมบูรณ์เหมือนหน้าดินไทยประมาณ 30 ปีก่อน มีผู้กล่าวว่า เวียดนามกับไทยเป็นนาผืนเดียวกัน ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพอากาศ ความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุในดินที่เวียดนามมี ปัจจุบันที่นาในเวียดนามเป็นของรัฐบาลซึ่งให้สิทธิ์และไม่คิดค่าเช่าจากเกษตรกรรายละประมาณ 20 ปี โดยนโยบายและกฎหมายการปฏิรูปที่ดินของเวียดนามหลังจากมีประกาศใช้นโยบายโดยเหมา รัฐบาลเวียดนามใช้ระบบการบริหารจัดการที่ดินของประเทศ โดยกำหนดให้ที่ดินทั้งหมดเป็นของประชาชนแต่บริหารจัดการโดยรัฐบาลซึ่งรัฐบาลเป็นผู้ให้สิทธิ์ในการใช้ที่ดิน หรือให้เช่าที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในระยะยาวอย่างมั่นคง โดยกฎหมายที่ดินจัดแบ่งประเภทของที่ดินออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ที่ดินเพื่อการเกษตร ครอบคลุมทั้งที่ดินเพื่อการเพาะปลูกและป่าไม้ โดยที่นาเป็นของรัฐบาล ซึ่งให้สิทธิ์และไม่คิดค่าเช่ารายละประมาณ 20 ปี
2. ที่ดินเพื่อใช้นอกภาคการเกษตร ครอบคลุมทั้งที่ดินเพื่ออยู่อาศัย เพื่อทำธุรกิจของภาคเอกชนและเพื่อดำเนินงานของภาครัฐทั้งหมด รวมถึงด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศาสนา

3. ที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์¹

พันธุ์ข้าวในเวียดนาม

ข้าวเป็นธัญพืชหลักชนิดเดียวที่ชาวเวียดนามบริโภคอย่างต่อเนื่องมาหลายสิบปี และในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ ปี 2533 - 2554 พื้นที่การผลิตข้าวในเวียดนามได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากประมาณ 37.5 เป็น 47.5 ล้านไร่ แต่อย่างไรก็ตามการผลิตข้าวของเวียดนามเป็นเพียง ร้อยละ 5.9 ของการผลิตข้าวทั้งหมดของโลก ซึ่งในอดีต 10 ปีที่ผ่านมา เวียดนามได้มีการพัฒนาระบบชลประทานให้ดีขึ้น มีการเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิตและพันธุ์ข้าวอายุสั้นซึ่งมีผลต่อการเพิ่ม

ผลผลิตข้าวเป็นอย่างมาก¹⁰ จะเห็นได้ว่าเวียดนามให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพดิน ปัจจุบันพันธุ์ที่ใช้มีมากกว่า 140 สายพันธุ์ ซึ่งพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกมาก คือ พันธุ์ IR 50404 และ OM3217 ซึ่งให้ผลผลิตต่อไร่สูงและทนทานต่อโรคพืช แต่มีเมล็ดสั้น คุณภาพต่ำ และเป็นที่ยอมรับปลูกมากในทุกช่วงการผลิต แต่ปัจจุบันรัฐบาลเวียดนามมีนโยบายจำกัดไม่ให้เพาะปลูกข้าวพันธุ์คุณภาพต่ำ เช่น IR 50404 เกินกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่เพาะปลูกในทุกฤดู มีการส่งเสริมให้ปลูกข้าวหอมพันธุ์ Jasmine และ VN 20 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10-15 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด ส่วนพื้นที่อีกประมาณมากกว่าร้อยละ 70 มีการส่งเสริมให้ปลูกข้าวคุณภาพดี¹⁷ ซึ่งได้แก่ พันธุ์หน้างู (Nang nhang) พันธุ์หน้างูเอียง (Nang huong) และพันธุ์ตามซวาม (Tam xoan) ซึ่งในปัจจุบันยังให้ผลผลิตต่ำและไม่เป็นที่นิยมของตลาด

ส่วนการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ข้าว นั้น มีการพัฒนาพันธุ์ข้าวที่ดีเพื่อการบริโภคและการส่งออก โดยรัฐบาลจะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งโครงการทดลองพัฒนาพันธุ์ข้าวและการทำนารูปแบบใหม่ มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ ซึ่งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวส่วนใหญ่ในประเทศเวียดนามจะเก็บเมล็ดพันธุ์เอง เมื่อปลูกไป 3-4 ฤดู จะประสบปัญหาผลผลิตข้าวที่ได้มีคุณภาพต่ำและมีปริมาณผลผลิตลดลง แต่เนื่องจากปริมาณเมล็ดพันธุ์ดีที่ทางราชการและบริษัทจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ผลิตได้ไม่เพียงพอ หรือไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร อีกทั้งมีราคาแพงเกินความสามารถที่เกษตรกรจะซื้อมาปลูกได้ กระทรวงเกษตรและพัฒนาชนบทของเวียดนามจึงได้หาวิธีการแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องของการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีด้วยการจัดตั้ง “กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี” ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ “ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน” ที่กรมส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทยเคย

จัดทำมาก่อน การผลิตจะแบ่งชนิดของพันธุ์ข้าวที่ผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด แบ่งเป็นพันธุ์ที่เกษตรกรหรือผู้บริโภคในท้องถิ่นนิยม หรือเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น¹³

ต้นทุนผลตอบแทนของการผลิตข้าวในเวียดนาม

การผลิตข้าวในเวียดนามมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าไทยมากเนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเวียดนามมีเพียงต้นทุนการผลิตขั้นแรก ไม่มีต้นทุนคงที่ทั้งค่าเช่าที่ดินและค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร เพราะเกษตรกรไม่มีเครื่องจักรอุปกรณ์เป็นของตนเอง ส่วนใหญ่จะเช่าเครื่องจักรทางการเกษตรกับสหกรณ์การเกษตร หรือจ้างแรงงานเครื่องจักร หากเปรียบเทียบต้นทุนในการผลิตข้าวของเวียดนามกับไทย โดยใน Table 3¹⁶ จะเป็นการเปรียบเทียบต้นทุนในการผลิตข้าวของจังหวัดเกิ่นเทอของเวียดนาม และจังหวัดอยุธยาของไทย ซึ่งทั้ง 2 จังหวัด ถือว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศ เมื่อพิจารณารายละเอียดของค่าใช้จ่าย จะพบว่าค่าใช้จ่ายในส่วนของคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าจ้างแรงงานคนและค่าจ้างแรงงานเครื่องจักร) ของจังหวัดเกิ่นเทอจะน้อยกว่าจังหวัดอยุธยา ส่วนค่าปุ๋ยและค่ายาฆ่าแมลง จังหวัดเกิ่นเทอมีค่าใช้จ่ายมากกว่าจังหวัดอยุธยา เมื่อรวมต้นทุนทั้งหมดพบว่าจังหวัดอยุธยาจะมีต้นทุนต่อไร่ 5,800 บาท ซึ่งสูงกว่าจังหวัดเกิ่นเทอ 821.1 บาทต่อไร่ แต่สำหรับผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่กลับพบว่าจังหวัดเกิ่นเทอสูงกว่าจังหวัดอยุธยา ประมาณ 2,292.7 บาทต่อไร่ หากคำนวณผลตอบแทนต่อกิโลกรัม พบว่าผลตอบแทนต่อกิโลกรัมของไทยเท่ากับ 2.77 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่เวียดนามมีผลตอบแทนต่อกิโลกรัมเท่ากับ 5.58 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งผลตอบแทนต่อกิโลกรัมของเวียดนามสูงกว่าไทยเกือบ 2 เท่า เป็นผลมาจากต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าและมีผลผลิตต่อไร่สูงกว่า จึงส่งผลให้ผลตอบแทนของการผลิตข้าวในเวียดนามสูงกว่าไทย

Table 3 Cost and return of rice production in Can Tho, Vietnam and Ayutthaya, Thailand 2551

Expense / Income items	Can Tho (Baht/rai)	Ayutthaya (Baht/rai)	Difference	
			Value	%
Seed	342.7	600.0	257.3	75.1
Fertilizer	1,355.8	1,170.0	-185.8	-13.7
Pesticide	1,184.5	1,000.0	-184.5	-15.6
Other costs ¹¹	2,095.9	3,030.0	934.1	44.6
Yield (kg./rai)	832.0	733.0	-99.0	-11.9
Total income (Baht/rai)	9,622.7	7,330.0	-2,292.7	-23.8
Income (Baht/kg.)	5.58	2.77	-2.81	-50.35
Production cost (Baht/rai)	4,978.9	5,800.0	821.1	16.5
Production cost (Baht/kg.)	5.98	7.23	1.25	20.90
Total Net income (Baht/rai)	4,648.9	1,530.0	-3,118.9	-67.1

Source: Center for international trade, University of Thai Chamber of Commerce, 2553

Note: ¹¹Other costs are labor cost and machinery repair

ประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเวียดนาม

การให้ความสำคัญในการพัฒนาภาคการผลิตข้าวของเวียดนามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเวียดนามเพิ่มขึ้นตามลำดับ จาก Table 4 พบว่าประสิทธิภาพการผลิตข้าวในเวียดนามเพิ่มขึ้นจาก 0.59 ในปี 2545 เป็นเท่ากับ 0.81 ในปี 2546 แสดงว่าเกษตรกรยังผลิตข้าวได้ต่ำกว่าศักยภาพสูงสุดร้อยละ 19 ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีระดับประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การนำพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูงมาปลูก มีการจัดการเรื่องโรคแมลงที่ดีขึ้น รวมทั้งการได้รับสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยในปี 2554 ระดับ

ประสิทธิภาพการผลิตข้าวในเวียดนามมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นมากเท่ากับ 0.94-0.97 หมายถึงเกษตรกรยังผลิตข้าวได้ต่ำกว่าศักยภาพสูงสุดเพียงร้อยละ 3-6 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มระดับประสิทธิภาพในปัจจุบันจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุนในการผลิต ขนาดของฟาร์ม การใช้แรงงานในครัวเรือน การลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมี และรวมทั้งการสร้างเครื่องมือขนาดเล็กใช้ในการผลิตข้าว ดังนั้นจากระดับประสิทธิภาพการผลิตข้าวที่สูงขึ้นส่งผลให้ปริมาณผลผลิตข้าวสูงขึ้นตามไปด้วย

Table 4 Technical efficiency score of rice production in Vietnam.

Research (Year)	Methodology	Efficiency score	Factors affecting efficiency
^a 2545 ¹⁹	Stochastic production frontier	0.59	Capital, Labor, Land, Material Time
^b 2546 ²⁰	Stochastic production function	0.81	Variety, IPM adoption Sowing technique, Land Credit
^c 2554 ⁶	Stochastic production frontier Cobb-Douglas production function	0.97	Household size Capital - labor ratio, Farm output, Land quality, Irrigation
^d 2554 ⁵	Stochastic production frontier Cobb-Douglas production function	0.94	Age, Education Experience Irrigation Farm value Rice - monoculture Agricultural policy Life improvement Labor - land ratio

Source: ^aKompas, 2545; ^bTsunemasa and Nobuhiro, 2546; ^cVu, 2554; ^dKhai and Yabe, 2554

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตข้าวในเวียดนาม

ประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเวียดนามมีศักยภาพและการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทำให้ประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของเกษตรกร (farmer characteristics) และนโยบายด้านการเกษตร

ลักษณะทางกายภาพของเกษตรกร

เป็นตัวแปรสะท้อนคุณลักษณะเฉพาะตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแต่ละราย เช่น อายุ เพศ และระดับการศึกษา เป็นต้น

อายุ (Age) โดยทั่วไปอายุจะสะท้อนปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการผลิต 2 ด้าน คือ เป็นตัวชี้วัดประสบการณ์ของเกษตรกรหรือสะท้อนกำลังแรงงานในการผลิตข้าว หากอายุมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับระดับประสิทธิภาพ หมายถึง อายุจะสะท้อนประสบการณ์ในการทำนาแต่หากสะท้อนกำลังแรงงานของเกษตรกรอายุจะแปรผกผันตรงข้ามกับระดับประสิทธิภาพ ในที่นี้ตัวแปร Age มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรในเวียดนามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ -0.0003⁵ แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่อายุมากขึ้นจะมี

ประสิทธิภาพเชิงเทคนิคในการผลิตข้าวลดลง ดังนั้นในประเทศเวียดนามอายุเป็นเครื่องสะท้อนกำลังแรงงานคือคนวัยหนุ่มสาวจะมีประสิทธิภาพมากกว่าเกษตรกรสูงอายุ ในขณะที่ตัวแปร Experience มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.0006 แสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์ของเกษตรกร มีผลกับการเพิ่มระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Truong Thi Ngoc Chi and Ryuichi Yamada (2554) ระบุว่า ประสบการณ์ของเกษตรกร สามารถเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ 0.0013⁸

สำหรับตัวแปรด้านการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการทำกิจกรรมของเกษตรกร ดังนั้นจึงคาดว่าเมื่อเกษตรกรมีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงขึ้นไป ระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคก็จะสูงขึ้นด้วย จาก Table 5 จะพบว่า ตัวแปร High school มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.0117 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 แสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาของเกษตรกรมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเวียดนาม กล่าวคือเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมีระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคสูงขึ้นตามไปด้วย

ลักษณะทางกายภาพของฟาร์ม

หมายถึง ลักษณะทั่วไปของฟาร์มที่ใช้ในการเพาะปลูก ได้แก่ ขนาดฟาร์ม ระบบการเพาะปลูก และอัตราส่วนการใช้แรงงานต่อที่ดิน เป็นต้น

ขนาดฟาร์ม นอกจากเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อปริมาณผลผลิตทั้งหมดแล้วยังเชื่อกันว่าขนาดฟาร์มมีผลต่อประสิทธิภาพการผลิตของกิจการด้วย โดยจากการศึกษาการผลิตข้าวของเวียดนาม พบว่าตัวแปร Plot size มีค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ 1.088⁷ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 แสดงให้เห็นว่าขนาดของฟาร์ม มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของเกษตรกร โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวที่มีพื้นที่ปลูกขนาดใหญ่จะมีระดับประสิทธิภาพสูงกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่เพาะปลูกขนาดเล็ก เพราะสามารถควบคุมโรคและแมลงให้นาข้าวได้ดีกว่า และสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ถูกลงเนื่องจากซื้อในจำนวนมากถือว่าเป็นการประหยัดต่อขนาดการผลิต (economy of scale) อย่างไรก็ตามการจัดสรรพื้นที่เพาะปลูกข้าวในเวียดนามทำโดยรัฐบาลเกษตรกรไม่สามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกได้โดยเสรีจึงเป็นข้อจำกัดของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าวในเวียดนาม

ระบบการเพาะปลูก (cropping system) ระบบการเพาะปลูกที่แตกต่างกันจะมีอิทธิพลต่อระดับประสิทธิภาพของเกษตรกร โดยทั่วไปเกษตรกรที่มีการปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว (rice monoculture) จะมีประสิทธิภาพในการผลิตมากกว่าเกษตรกรที่ปลูกพืชแบบปนกัน เนื่องจากเกษตรกรสามารถจัดการและดูแลแปลงนาได้ดีกว่าการปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่และในเวลาเดียวกัน สำหรับเวียดนาม ตัวแปร Rice monoculture มีความสัมพันธ์กับระดับประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.0214⁵ แสดงให้เห็นว่า การปลูกข้าวเพียงอย่างเดียว ทำให้สามารถเพิ่มระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคในการปลูกข้าวของเกษตรกรได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ H. V. Long (2554) ระบุว่า ตัวแปร Rice monoculture มีค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ 0.04872 และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99⁶

อัตราส่วนการใช้แรงงานต่อที่ดิน (Labor-land ratio) แรงงานคนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเกษตร ต่อกระบวนการปลูกข้าวทุกขั้นตอนตั้งแต่ปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว จาก Table 5 พบว่า ตัวแปร Labor-land ratio มีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงระดับประสิทธิภาพการผลิตข้าวในเวียดนามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ 0.1060 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Linh H. Vu (2554) ที่พบว่า การใช้อัตราส่วนแรงงานต่อพื้นที่ได้เหมาะสมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพเชิงเทคนิคได้

นโยบายด้านการเกษตร

ด้านนโยบายเกษตร (agricultural policy) ปัจจุบันรัฐบาลเวียดนามมีนโยบายที่สำคัญในการพัฒนาภาคการผลิตข้าวหลายด้านทั้งในระดับฟาร์ม ระดับตลาดและการส่งออก ซึ่งในด้านการผลิตนั้นรัฐบาลเวียดนามส่งเสริมให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มคุณภาพผลผลิตเพื่อยกระดับราคาส่งออกและรายได้ของเกษตรกร ดังนั้นจึงพบว่า นโยบายเกษตรของเวียดนามนั้นมีผลต่อการเพิ่มระดับประสิทธิภาพการผลิตข้าวให้สูงขึ้น จาก Table 5 ตัวแปร Agricultural policy มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.0151⁵ จะเห็นว่าค่าสัมประสิทธิ์จะแปรผกผันตรงข้ามกับระดับประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงหมายถึงนโยบายเกษตรของรัฐบาลเวียดนามในปัจจุบันส่งผลให้ประสิทธิภาพในการผลิตข้าวลดลง เนื่องจากนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกข้าวคุณภาพสูงมากขึ้นส่งผลให้ผลิตเฉลี่ยต่อไร่ลดลงตามไปด้วย

สำหรับการพัฒนาระบบชลประทาน ที่รัฐบาลเวียดนามให้ความสำคัญในการพัฒนาภาคการผลิตข้าวทั้งด้านการพัฒนาระบบชลประทาน และการพัฒนาข้าวสายพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลตอบแทนสูงและต้านทานโรคและแมลง มีส่วนสำคัญให้ประสิทธิภาพของการผลิตข้าวของเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงพบว่า ตัวแปร Irrigation มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับประสิทธิภาพการผลิตข้าวในเวียดนามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ 0.0846 แสดงว่าการพัฒนาระบบชลประทานในเวียดนามจะส่งผลให้ระดับประสิทธิภาพการผลิตข้าวหรือผลผลิตข้าวในเวียดนามเพิ่มสูงขึ้นได้ (Table 5) ระดับของข่าวสารที่ได้รับและการถ่ายทอดเทคโนโลยี (Life improvement) มีความสำคัญต่อกระบวนการผลิตข้าวในเวียดนามเช่นกัน โดยในปัจจุบันรัฐบาลเวียดนามมีการพัฒนาระบบการปลูกข้าวและนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้กับเกษตรกร จาก Table 5 พบว่าตัวแปร Life improvement มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.0221⁵ และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับประสิทธิภาพของเกษตรกรในเวียดนามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่ได้รับข่าวสารและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ที่เหมาะสมกับกระบวนการผลิตมากกว่าย่อมมีโอกาสปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตได้ดีกว่า และจะนำไปสู่การเพิ่มระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของการผลิตข้าวได้

จะเห็นได้ว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเวียดนามมีการพัฒนาและมีระดับประสิทธิภาพในการผลิตข้าวที่สูงขึ้น ทั้งในด้านปริมาณหรือผลผลิตและด้านคุณภาพที่สูงขึ้น โดยจากการศึกษาเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของการผลิตข้าวในประเทศเวียดนาม พบว่า ระดับประสิทธิภาพการผลิตข้าวของเวียดนามสูงกว่าไทยมาก เนื่องจากรัฐบาลเวียดนามได้มีการส่งเสริมพัฒนาระบบการปลูกข้าวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มระดับประสิทธิภาพของการผลิตข้าวของเวียดนาม ได้แก่ การพัฒนาระบบชลประทานอายุและประสบการณ์ของเกษตรกร ระดับการศึกษาและการถ่ายทอดเทคโนโลยีซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรของเวียดนามมีระดับการศึกษาอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานทำให้สามารถเข้าถึงนโยบายของรัฐ ระดับข่าวสารและเทคโนโลยีที่สามารถนำมาพัฒนาโดยสร้างเครื่องมือขนาดเล็กขึ้นมาใช้ในการผลิตข้าว นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพของฟาร์ม การที่เกษตรกรเวียดนามมีระบบการปลูกข้าวเพียงอย่างเดียวทำให้สามารถจัดการดูแลพื้นที่นาได้ดีกว่าการปลูกพืชอื่นร่วมในนาข้าว และยังช่วยทำให้ลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี เนื่องจากสามารถควบคุมโรคและแมลงได้ดี รวมถึงการมีจำนวนแรงงานครัวเรือนในการเพาะปลูกข้าวที่เพียงพอก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ดังนั้นจึงทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันในด้านการผลิตข้าวของเวียดนามเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมากเมื่อเทียบกับประเทศไทย

Table 5 Factors associated with technical efficiency of rice production in Vietnam.

Variables	Definition	Coefficients	t-test
Ethnicity	(1=Kinh, 0=Other ethnicity)	0.0178***	4.42
Member	(Number of members per household)	-0.0011	1.07
Age	(The age of household owner in years)	-0.0003**	-1.84
Gender	(1=male, 0=female)	0.0058	1.37
Experience	(Number of rice growing years of owner)	0.0006***	3.79
Primary school	(1= Primary school, 0=otherwise)	0.0066	1.29
Secondary school	(1= Secondary school, 0=otherwise)	0.0090*	1.83
High school	(1= High school, 0=otherwise)	0.0117**	2.07
Farm value	(Total value of farm products in VND 1,000)	0.0355***	13.74
Irrigation	(1= Irrigation land, 0=non- Irrigation)	0.0846***	8.12
Rice monoculture	(1=growing rice only, 0= growing mixed crops)	0.0214***	3.42
Agricultural policy	(1= policy benefit perceptions, 0=otherwise)	-0.0151***	-3.02
Life improvement	(1=existing life improvement, 0= otherwise)	0.0221***	4.46
Labor-land ratio	(The ratio of labors and land)	0.1060***	10.97
Nonagri. Income share	(Proportion of total income from nonagricultural sources)	0.0022	0.36

Source: H. V. Khai and M. Yabe, 2554

Notes: ***, **, and * indicate statistical significance at the 0.01, 0.05, and 0.1 level respectively

การนำเข้าและส่งออกข้าวของเวียดนาม

เมื่อ 30 กว่าปี ก่อนที่เวียดนามจะทำการรวมประเทศจากเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ เวียดนามเคยครองตำแหน่งผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก รองลงมาคือพม่า และไทยอยู่ในอันดับ 3 แต่เพราะปัญหาความไม่สงบทางการเมือง และการปรับเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้การพัฒนาด้านต่างๆ รวมทั้งการเกษตรของเวียดนามชะงักลง ในปี 2532 เวียดนามเริ่มทำการส่งออกข้าวอีกครั้ง และมีการพัฒนาสูงขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านราคา ปริมาณและคุณภาพ แม้ว่าเวียดนามจะสามารถผลิตและส่งออกข้าวได้เป็นอันดับต้นๆ ของโลก แต่เวียดนามยังคงนำเข้าข้าวจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายแดนติดกัน เช่น ไทย กัมพูชา และลาว เป็นต้น เพื่อใช้บริโภคภายในประเทศ และส่งออก เนื่องจากข้าวจากประเทศเหล่านี้มีคุณภาพดีและมีกลิ่นหอมกว่าข้าวของเวียดนาม จากรายงานสถานการณ์ข้าวของเวียดนามปี 2552 พบว่าเวียดนามนำเข้าข้าวจากไทยปีละประมาณ 2,000 ตัน เป็นการนำเข้าปลายข้าว ข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมประทุม และข้าวขาว 100% ในปีเดียวกันเวียดนามนำเข้าข้าวจากกัมพูชาประมาณ 2.5 ล้านตัน ซึ่งในช่วงปี 2549-2552 ปริมาณการนำเข้าข้าวของเวียดนามในแต่ละปีจะนำเข้าประมาณ 0.3-0.5 ล้านตัน¹²

นอกจากการนำเข้าข้าวจากต่างประเทศแล้วกิจกรรมที่สำคัญที่เวียดนามมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องและทำได้ดีในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นั่นก็คือ “การส่งออกข้าว” ซึ่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เวียดนามถือเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก มีอัตราการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นทุกปี เวียดนามสามารถส่งออกข้าวไปตลาดโลกได้มากเป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากอินเดีย โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาเวียดนามส่งออกข้าวประมาณ 3.80 ล้านตัน ในปี 2546 แต่ในปัจจุบันเวียดนามสามารถส่งออกข้าวได้ประมาณ 7.7 ล้านตัน มีมูลค่ากว่า 4,000 ล้านบาท ในขณะที่ไทยส่งออกได้เพียง 6.5 ล้านตัน (2555) มีผลทำให้ไทยถูกลดระดับในการเป็นผู้นำในการส่งออกข้าว เป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมา¹³ สำหรับตลาดส่งออกข้าวนั้น พบว่าเอเชียยังคงเป็นตลาดส่งออกข้าวที่สำคัญของข้าวเวียดนาม โดยคิดเป็นร้อยละ 70 ของปริมาณการส่งออกข้าวทั้งหมด ซึ่งประเทศผู้นำเข้าข้าวที่สำคัญได้แก่ประเทศอินเดีย จีน และฮ่องกง รองลงมาได้แก่ประเทศในแถบแอฟริกา คิดเป็นร้อยละ 26 ส่วนตลาดอเมริกา ออสเตรเลีย และตะวันออกกลางนำเข้าข้าวจากเวียดนามเพียงร้อยละ 1 สำหรับชนิดของข้าวที่เวียดนามส่งออกประกอบด้วย ข้าวขาวคุณภาพกลาง ข้าวขาวคุณภาพ

สูง ข้าวขาวคุณภาพต่ำ ข้าวหนึ่ง ข้าวหอม ปลายข้าว และข้าวเหนียว (Figure 1) โดยชนิดข้าวที่ส่งออกมากที่สุด คือ ข้าวขาวคุณภาพกลาง มีสัดส่วนร้อยละ 39 ของการส่งออกข้าวทั้งหมด¹⁸ แต่ราคาส่งออกข้าวของเวียดนามค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศไทย โดยที่ราคาข้าวของเวียดนามในปี 2555 ข้าว 5% ราคาประมาณ 13,500 บาทต่อตัน ในขณะที่ข้าว 5% ของไทยราคาประมาณ 17,640 บาทต่อตัน ส่วนข้าว 25% ตันละ 12,750 บาท ในขณะที่ข้าว 25% ของไทย 17,160 บาทต่อตัน¹⁷ ราคาขายดังกล่าวสมาคมอาหารแห่งเวียดนาม (VFA) เป็นผู้กำหนดราคาขั้นต่ำสำหรับการส่งออกข้าวเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขายข้าวตัดราคา ซึ่งเทคนิคการขายข้าวของเวียดนามนั้น เมื่อรู้ว่าชื่อเสียงด้านคุณภาพข้าวแข่งขันกับไทยไม่ได้เวียดนามจึงใช้กลยุทธ์ด้านราคาเป็นหลัก โดยขายข้าว 100% เหมือนกันแต่ขายในราคาถูกลงกว่า ส่วนตลาดข้าว 25% นั้นใช้วิธีนำข้าว 20% ที่ราคาแพงกว่ามาขายในราคาข้าว 25% เพราะต้นทุนของเวียดนามถูกกว่าไทยจึงสามารถนำข้าวเกรดดีกว่ามาขายในราคาเท่ากับไทยได้ ดังนั้นเมื่อราคาขายใกล้เคียงกันผู้ซื้อก็ต้องเลือกสินค้าที่มีคุณภาพมากกว่า หรือบางครั้งราคาก็ยังถูกกว่าอีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นปัญหาสำคัญสำหรับตลาดส่งออกข้าวของไทยและเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เวียดนามสามารถเพิ่มปริมาณการส่งออกข้าวได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ¹³

สำหรับเวียดนามการพิจารณาราคาส่งออกกลับไม่ใช่เรื่องสำคัญนัก เพราะตลาดในประเทศของเวียดนามแข่งแกร่งมากโดยราคาข้าวที่ขายภายในประเทศสูงกว่าราคาส่งออกพอสมควร ปัจจุบันกระทรวงการคลังเวียดนามมีนโยบายการรับซื้อข้าวเปลือกโดยการกำหนดราคาขั้นต่ำในการรับซื้อข้าวเปลือกเพื่อให้เกษตรกรได้รับกำไรร้อยละ 30 ของต้นทุนการผลิต ดังนั้นชาวนาและผู้ค้าข้าวในประเทศของเวียดนามจึงมีฐานะดี ในขณะที่ระบบการส่งออกข้าวของเวียดนามประกอบด้วยสองส่วนคือ ภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ แต่ทั้งนี้รัฐบาลกลางจะเป็นผู้วางนโยบายและกำหนดปริมาณส่งออก พร้อมทั้งกำหนดราคาแนะนำ โดยมีเวียดนามฟู้ดเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลสินค้าเกษตรของประเทศ ดำเนินการในรูปของรัฐวิสาหกิจ ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1989 มีภารกิจหลัก 3 ประการคือ 1) ส่งเสริมช่วยเหลือเกษตรกรเวียดนามให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น 2) ส่งเสริมและทำหน้าที่แปรรูปข้าว และส่งออกสินค้าเกษตร และ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในอุตสาหกรรมเกษตร

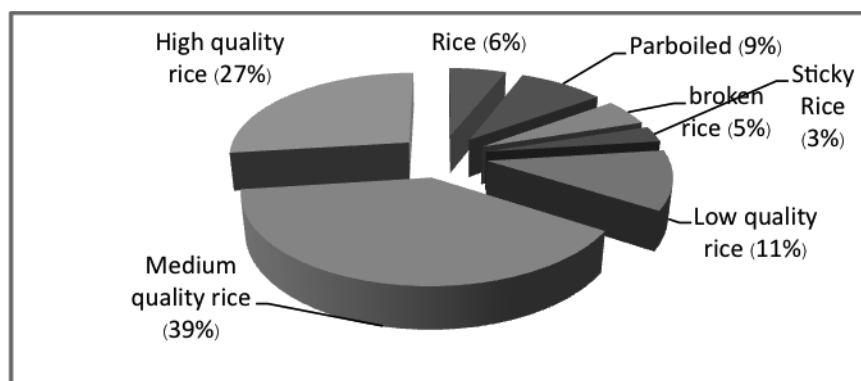

Figure 1 Vietnam rice export classify by rice types, 2554

Source: Bui Chi Buu, 2555

Table 6 Volume and value of Vietnam's rice exports to the world market, 2546-2555

Year	Volume		Value	
	Quantity (Million ton)	Growth (%)	(Millions of U.S. dollars)	Growth (%)
2546	3.80	-	693.5	-
2547	4.30	3.6	859.2	23.89
2548	5.17	28.1	1,279.3	48.89
2549	4.71	-9.9	1,194.6	-6.62
2550	4.52	-3.4	1,338.1	12.01
2551	4.65	3.4	2,663.4	99.04
2552	5.95	29.4	2,464.3	-7.47
2553	6.73	13.10	3,212	30.34
2554	7.0	4.01	3,656	13.82
2555	7.7	10.00	4,027	10.14
Average	5.45	7.83	2,138.74	24.89

Source: USDA, 2555

สรุป

เวียดนามมีการปลูกข้าวในทุกภูมิภาคของประเทศ โดยสามารถปลูกข้าวได้ 3 ฤดูต่อปี บริเวณที่มีการปลูกข้าวมากที่สุด คือ บริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในภาคใต้ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกข้าว ในด้านการพัฒนาการผลิตข้าวนั้นเวียดนามเริ่มพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญในการปลูกข้าวโดยเริ่มจากการพัฒนาระบบชลประทานซึ่งปัจจุบันเวียดนามมีพื้นที่ชลประทานกว่าร้อยละ 85 การพัฒนาพันธุ์ข้าวที่อายุสั้นให้ผลผลิตสูง ทนต่อโรคและแมลง จากการพัฒนาดังกล่าวจึงทำให้ผลผลิตข้าวของเวียดนามสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง พบว่าปัจจุบันมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงถึง 893 ต่อไร่ หรือสูงกว่าไทยประมาณเท่าตัว และใน

ช่วงระยะเวลาต่อมาเวียดนามเริ่มมีนโยบายในการลดต้นทุนในการปลูกข้าว โดยใช้นโยบาย 3 ลด 3 เพิ่ม คือลดปริมาณเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะสม ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และลดการใช้ยาปราบศัตรูพืช รวมทั้งเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพ และเพิ่มกำไร ทำให้ปัจจุบันเวียดนามประสบผลสำเร็จทั้งในด้านปริมาณผลผลิตลดต้นทุน มีประสิทธิภาพการผลิตข้าวสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งขณะนี้เวียดนามมีระดับประสิทธิภาพสูงถึง 0.97 โดยเป็นผลมาจากการพัฒนาปัจจัยหลายด้านในการผลิตข้าว เช่น ขนาดของฟาร์ม การใช้แรงงานในครัวเรือน รวมทั้งการสร้างเครื่องมือขนาดเล็กใช้ในการผลิตข้าว และนโยบายเกษตร แต่ในขณะที่เดียวกันเวียดนามยังคงนำเข้าข้าวคุณภาพดีจากประเทศเพื่อนบ้านแต่ปริมาณการนำเข้าข้าวยังต่ำเมื่อเทียบกับปริมาณส่ง

ออก ซึ่งในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาเวียดนามมีอัตราการขยายตัวของการส่งออกข้าวเพิ่มขึ้นทุกปี โดยที่เวียดนามมีเทคนิคในการเพิ่มปริมาณการส่งออกโดยใช้กลยุทธ์ในการด้านราคาเป็นหลัก ส่งผลให้ในปี 2555 เวียดนามสามารถส่งออกข้าวได้มากถึง 7.7 ล้านตัน ซึ่งถือว่ามียุทธศาสตร์การส่งออกสูงที่สุดในรอบหลายปีที่ผ่านมา และมากกว่าไทยประมาณ 1.2 ล้านตัน ทำให้เวียดนามกลายเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับสองรองจากอินเดีย

อย่างไรก็ตามเวียดนามยังคงประสบปัญหาอีกหลายด้าน ที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตข้าวของประเทศ ปัญหาที่สำคัญในการเพาะปลูกข้าวของเวียดนามเกิดจากเกษตรกรเวียดนามแต่ละครัวเรือนมีพื้นที่นาขนาดเล็ก และทำนาไม่พร้อมกัน การทำนาไม่พร้อมกันจะไม่สามารถตัดวงจรชีวิตของศัตรูข้าวได้ ทำให้ศัตรูข้าวระบาดเพิ่มมากขึ้นทุกปี ขาดข้อมูลการศึกษาและงานวิจัยเกี่ยวกับโรคของข้าวอีกมาก และตามสภาพภูมิศาสตร์เวียดนามต้องประสบกับพายุและน้ำท่วมทุกปี ในด้านพันธุ์ข้าวที่เกษตรกรนิยมปลูกในประเทศส่วนใหญ่ยังเป็นข้าวที่มีคุณภาพต่ำ ซึ่งงบประมาณของภาครัฐในการพัฒนาพันธุ์ข้าวและเทคโนโลยีการปลูกข้าวยังไม่เพียงพอ และขาดแคลนคลังและไซโลเก็บข้าว ปัจจุบันเวียดนามได้วางแนวทางในการพัฒนาการผลิตข้าวให้มีความทันสมัยรวมทั้งมีคุณภาพจึงทำให้ภาคการผลิตข้าวของเวียดนามมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น ด้านนโยบายการสร้างคลังและไซโลเก็บข้าวที่ได้มาตรฐาน และการทำความร่วมมือด้านข้าวกับต่างประเทศ ดังนั้นการเข้าสู่ AEC ที่กำหนดให้มีการลดภาษีข้าวของไทยและเวียดนามเป็นศูนย์ ย่อมทำให้การผลิตและส่งออกข้าวในตลาดอาเซียนมีการแข่งขันที่เข้มข้นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. อัคร พิตลวานิช. รายงานการวิจัย เรื่อง โครงการศึกษาความอยู่รอดของข้าวไทยภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. กรุงเทพฯ; 2554. USDA. Foreign Agricultural Service. Available from: URL: <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome> Accessed: November 5, 2012.
2. อัคร พิตลวานิช. การเปรียบเทียบศักยภาพการผลิตและการค้าข้าวไทยและเวียดนามในตลาดอาเซียน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 2554;31(2): 158. Global Trade Atlas. Available from: URL: http://www.gtis.com/english/GTIS_GTA.html Accessed: November 17, 2012.
3. H. V. Khai and M. Yabe. Technical Efficiency Analysis of Rice Production in Vietnam. J of ISSAAS 2011;17(1):135-146.
4. Linh H. Vu. Efficiency of Rice Farming Households in Vietnam: A DEA with Bootstrap and Stochastic Frontier Application Asian J of Agriculture and Development 2011;6(2):35-50.
5. H. T. Huy. Technical Efficiency of Rice-Producing Households in the Mekong Delta of Vietnam. Available from: URL: <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/30610/> Accessed: November 25, 2012.
6. T. T. N. Chi1 and R. Yamada. ASSESSING The Technical Efficiency of Input in Rice Production in Thoilai Commune, Co Do District, Can Tho City. J Omonrice 2005;13:116-120.
7. กรมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์. คู่มือ การค้าและการลงทุนสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก; 2554.
8. Benoit Trudel. Ga Gay Sticky Rice Yen Lap District, Phu Tho Province Chain Analysis Report. Chain Development Coordinator VECO-Vietnam April 2012. Available from: URL: http://www.veco-ngo.org/sites/www.veco-ngo.org/files/page/bijlage/rice_chain_analysis_report_april_2012_0.pdf Accessed: November 24, 2012.
9. พัชรวิ ขจรเดชวงศ์ และ ดวงทิพย์ ศิริกาญจนารักษ์. เจาะลึกข้าวเวียดนาม เร่งเสริมแนวทางการพัฒนาข้าวไทย. สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2555.
10. ข้าวไทย. สมรภูมिरบข้าว ไทยเวียดนามคู่แข่งหรือพันธมิตร. ข้าวไทย 2551;1:31-46.
11. นิพนธ์ วงศ์ตระหง่าน. สมรภูมिरบข้าว ไทยเวียดนามคู่แข่งหรือพันธมิตร. ข้าวไทย 2551;1:34.
12. ศักดา ศรีนิเวศน์. การปฏิวัติระบบการทำนาของเวียดนาม. ข้าวไทย 2555;1:89-91.
13. กระทรวงเกษตรและการพัฒนาชนบทของเวียดนาม. ปีแห่งความท้าทายของการค้าข้าว. ข่าวฤดูกาลผลิตแรกของเวียดนาม 2555: ได้จาก: <http://www.agroviet.gov.vn/en/Pages/default.aspx> November 25 2012.

14. ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. ศักยภาพการแข่งขันข้าวไทยในอาเซียน 2553: ได้จาก: <http://www.citsonline.utcc.ac.th/November> 27 2012.
15. สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. ราคาข้าว. ได้จาก: <http://www.thairiceexporters.or.th/price.htm>. 7 February 2013.
16. บุษย์ จี บัว. ข้าวบนมีไทย ข้าวล่างมีอินเดีย ข้าวเวียดนามจะไปทางใด. ได้จาก: <http://www.agroviet.gov.vn/en/Pages/default.aspx>. November 28 2012.
17. T. Kompas. Market Reform Productivity and Efficiency in Vietnamese Rice Production. National Centre for Development Studies Asia Pacific School of Economics and Management Australian National University. 2002.
18. N.T.M. Hien, K. Tsunemasa and S. Nobuhiro. A Study on Technical Efficiency of Rice Production in The Mekong Delta Vietnam by Stochastic Frontier Analysis. *J of the Faculty of Agriculture* 2003;1(2):325-357.